

М. В. Леснікова,
кандидат економічних наук, старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник,
Державна наукова установа “Інститут освітньої аналітики”,
E-mail: conversat95@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2802-973X>

Навчання дорослих у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Поточний стан та перспективи розвитку

Професійна (професійно-технічна) освіта (далі – П(ПТ)О) дорослих – важливий компонент неперервної освіти впродовж всього життя. Метою статті є аналіз поточного стану підготовки дорослого населення у закладах П(ПТ)О та окреслення перспектив подальшого розвитку цієї складової П(ПТ)О в контексті поточних викликів воєнного стану та повоєнної відбудови інфраструктури України. Протягом 2021–2022 років відбувалося поступове збільшення кількості незайнятого населення, яке вступає до закладів П(ПТ)О на первинну професійну підготовку. Сьогодні в Україні здійснюються дієві кроки щодо залучення дорослих, передусім незайнятого населення, до закладів П(ПТ)О. Законодавчо-нормативним підґрунтям цього є внесені зміни до чинного Закону України “Про професійну (професійно-технічну) освіту”, особливо в частині здобуття часткових професійних кваліфікацій з метою підготовки та перепідготовки за короткостроковими програмами під конкретні потреби у відбудові країни. З метою швидкого виходу на ринок праці, забезпечення потреб економіки у кваліфікованих кадрах заклади П(ПТ)О та соціальні партнери на базі навчально-практичних центрів пропонують дорослому населенню, у тому числі внутрішньо переміщеним особам, короткотермінові модульні курси, які дозволяють швидко опанувати професію та почати працювати. Наразі у всіх областях нашої країни, а особливо у віддалених від зони бойових дій, пропонуються понад 30 видів короткотермінових модульних курсів для дорослого населення. При організації професійного навчання в Україні реалізується кластерний підхід, успішно функціонують освітньо-виробничі кластери галузевого спрямування, які пропонують курсове навчання дорослому населенню. Для покращення існуючої ситуації та подальшого заохочення дорослого населення, передусім незайнятого, до навчання у П(ПТ)О необхідним є подальший розвиток системи державно-приватного партнерства, особливо зазначених кластерів. Також важливим є розробка й упровадження серед дорослого населення дієвих заходів щодо популяризації здобуття П(ПТ)О. Серед заходів державного регулювання зазначимо прийняття нових Законів України “Про професійну (професійно-технічну) освіту” та “Про освіту дорослих”.

Ключові слова: професійна (професійно-технічна освіта), доросле населення, незайняте населення, первинна професійна підготовка незайнятого населення, слухачі, освіта впродовж життя.

Постановка проблеми. Широкомасштабна збройна агресія РФ проти України призвела до величезної гуманітарної кризи в нашій країні. Наразі кількість офіційно зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО) в країні досягає 4,9 млн осіб [1].

Війна, яка триває і досі, ставить перед професійною (професійно-технічною) освітою (далі – П(ПТ)О) нові виклики. Міністр освіти і науки О. Лісовий наголошує, що “...наше завдання сьогодні – зробити професійну освіту гнучкою, інклюзивною та витривалою. Такою, що робитиме вагомий внесок у відновлення України та її сталий економічний розвиток. Важливим аспектом ще є навчання і професійний розвиток упродовж життя. Ми маємо вийти з парадигми, де професійна

освіта – це опція навчання лише після школи, адже це також вдалий варіант освіти для дорослих” [2].

Президентка Єврокомісії У. фон дер Ляен у промові про стан Європейського Союзу, виголошеній 14.09.2022 року у Страсбурзі, наголосила на необхідності значного збільшення фінансування у професійну освіту й підвищення кваліфікації та зміцнення структур управління на всіх рівнях. Вона також запропонувала визнати 2023 рік Європейським роком кваліфікацій (European Year of Skills). З цим закономірно пов’язано й те, що Рада ЄС у листопаді 2021 року ухвалила Резолюцію про новий європейський порядок денний з навчання дорослих на 2021–2030 роки [3].

Освіта дорослих – ключовий складник неперервної освіти, що реалізується за принципом “нікого не залишати осторонь”. Загальновизнаним

фактом є зростання значущості освіти дорослих. У світі немає країни, яка не була б певним чином зобов'язана своїм технологічним, соціально-економічним і культурним прогресом розвитку власного людського капіталу. Так само немає країни, яка б не пов'язувала своє майбутнє з подальшим розвитком. Включаючись у певну форму освітньої діяльності, доросла людина бере на себе певну соціально-психологічну роль, тобто роль учня, але за сутністю вона не ідентична тій ролі, яку виконує учень. Отримання освіти для дорослого – це важлива, однак допоміжна діяльність щодо його основної, суспільно-трудової, діяльності. Це докорінно змінює ставлення дорослого до освітнього процесу, що визначається ширшою системою соціальних відносин і його включеністю в трудову діяльність. Отже, дорослий оцінює значущість власної освіти крізь призму особистісного громадського, трудового життя [4].

У сучасній науковій літературі існує багато напрацювань, присвячених освіті дорослих, зокрема підготовці дорослого населення у закладах П(ПТ)О. Серед цих публікацій варто виділити праці Н. Ничкало, В. Радкевич [5], О. Волярської [6], О. Льдіко [7], Л. Прокоф'євої [8] та інших науковців. Незважаючи на доволі значну кількість наукових публікацій, присвячених освіті дорослих, зокрема підготовці дорослого населення у закладах П(ПТ)О, ці праці мають здебільшого науковий, теоретичний характер. Нині бракує практичних напрацювань із цієї проблематики з огляду на виклики, що стоять перед нашою країною, насамперед пов'язані з плануванням післявоєнного відновлення національної економіки. Також освітяни зацікавлені у моніторингових дослідженнях за результатами підготовки у закладах П(ПТ)О саме дорослого населення.

З огляду на вищевикладене, мета статті – проаналізувати поточний стан підготовки дорослого населення у закладах П(ПТ)О й окреслити перспективи подальшого розвитку цієї складової П(ПТ)О в контексті поточних викликів воєнного стану та повоєнної відбудови інфраструктури України. У статті використано методи порівняльного аналізу, аналітичні методи, дані офіційної статистики.

Результати й обговорення. Згідно з чинним законодавством, доросле населення, яке навчається у закладах П(ПТ)О, є слухачами, тобто особами, зарахованими до цього закладу на навчання за програмами професійного (професійно-технічного) навчання, у тому числі перепідготовки чи підвищення кваліфікації [9]. Професійне (професійно-технічне) навчання включає первинну професійну (професійно-технічну) підготовку, перепідготовку, а також підвищення кваліфікації незайнятих громадян та працівників. Відповідно до Методологічних положень щодо класифікації

та аналізу економічної активності населення [10], до незайнятого населення належать особи у віці 15–70 років, які протягом обстежуваного тижня були безробітними або економічно неактивними. Відповідно працівники – це особи, які уклали письмовий (або усний) трудовий договір (контракт) з адміністрацією підприємства, установи, організації, фізичною особою про умови й оплату трудової діяльності.

Протягом 2017–2022 років відбувалося поступове скорочення кількості слухачів у закладах П(ПТ)О України. Станом на 01.01.2023 року цей показник скоротився майже вдвічі проти значення на 01.01.2018 року. Серед основних причин такого падіння зазначимо такі: недостатнє законодавче закріплення декларованого навчання впродовж життя та освіти дорослих; недостатня популяризація робітничих професій у цілому та здобуття П(ПТ)О; застаріла матеріально-технічна база закладів П(ПТ)О; надто великі терміни програм курсового навчання для дорослого населення, неприваблива цінова політика.

На думку Л. Лук'янової, найбільш затребуваною освіта стає саме в період економічної стагнації. У ці часи привернення уваги до освіти дорослих продиктовано вимогами ринкової економіки, зокрема необхідністю опанування нових професій, набуття нових навичок тощо [11]. Ця слушна думка набуває особливої актуальності у реаліях сьогодення, під час воєнного стану в Україні. Так, поряд зі скороченням загальної кількості слухачів у закладах П(ПТ)О поступово збільшується загальний контингент віком 30 років і старше. Упродовж 2022 року на тлі зменшення загальної кількості слухачів у закладах П(ПТ)О на 29,3%, або на 2 273 особи, загальний контингент учнів та слухачів віком 30 років та старше збільшилася на 8,0%, або на 919 осіб (рис. 1, побудовано автором за даними державної статистичної звітності, форма № 3 (профтех), станом на 1 січня відповідного року).

Первинна професійна (професійно-технічна) підготовка та перепідготовка незайнятого населення, а також підвищення кваліфікації працівників є складовою освіти впродовж життя, спрямованою на реалізацію права кожної повнолітньої особи на безперервне навчання з урахуванням її особистісних потреб, пріоритетів суспільного розвитку та потреб економіки. Залучення незайнятого населення до навчання зумовлює збереження трудових ресурсів, запобігає процесам маргіналізації серед громадян працездатного віку, стримує поширення кризових явищ у суспільно-економічному устрої держави. Як показує практика, сприяння на державному рівні розвитку професійного навчання незайнятого населення, професійний склад і кваліфікаційний рівень якого після завершення навчання відповідає потребам ринку праці, враховує перспективи продуктивної зайнятості та

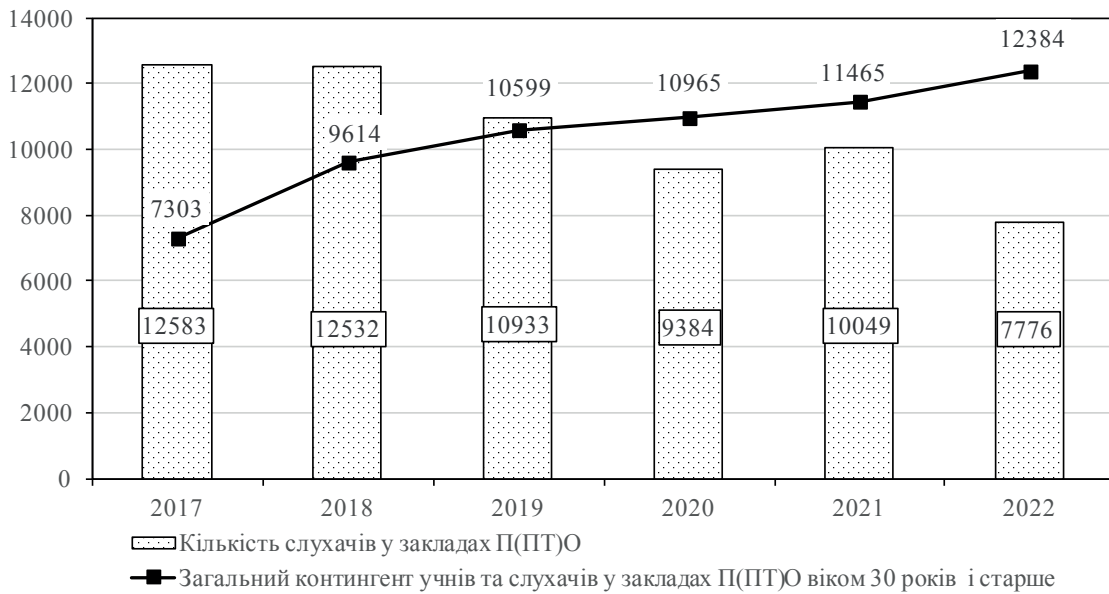

Рис. 1. Кількість слухачів та загальний контингент учнів і слухачів у закладах П(ПТ)О віком 30 років і старше, осіб

неперервного професійного розвитку особистості, дозволяє оперативнo вирішувати кадрові проблеми підприємств і забезпечує гнучкість у використанні робочої сили, що проявляється в підвищенні конкурентоспроможності, професійної та соціальної мобільності останньої [5, с. 214]. Первинна професійна підготовка незайнятого населення охоплює сукупність технологій, форм, методів, засобів, прийомів, спрямованих на підвищення рівня професійної компетентності дорослої людини, яка активно прагне до професійної самореалізації в умовах сучасного ринку праці.

За досліджуваний період після суттєвого (дво-триразового) зменшення кількості незайнятого населення, яке навчалось у закладах П(ПТ)О, у 2018–2020 роках роках відбулося поступове збільшення показників, особливо щодо осіб, які здобували первинну професійну підготовку (понад удвічі). Так, у 2022 році кількість осіб з числа незайнятого населення, що навчались у закладах П(ПТ)О, збільшилася на 11,8%, або на 127 осіб, проти попереднього 2021 року та на 51,6%, або на 410 осіб, – проти 2020 року. (рис. 2, побудовано автором за даними державної статистичної

Рис. 2. Загальна кількість незайнятого населення, яке навчалось у закладах П(ПТ)О, усього та за формами навчання, осіб

звітності, форма № 3 (профтех), станом на 1 січня відповідного року).

У 2022 році 50,5% незайнятого населення здобувало первинну професійну підготовку, 45,1% навчалися на перепідготовці та 4,4% підвищували кваліфікацію.

Збільшенню кількості дорослих здобувачів, у тому числі і незайнятого населення, у закладах П(ПТ)О сприяли заходи, започатковані протягом 2021–2022 років урядом, органами місцевого самоврядування та безпосередньо самими закладами, щодо реформування П(ПТ)О. Так, 19.06.2022 року Верховна Рада України прийняла Закон України № 2312-IX «Про внесення змін до Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» щодо окремих аспектів підготовки кваліфікованих робітників в умовах воєнного стану та відновлення економіки». Цим законом внесено зміни до чинного Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» і який набрав чинності 01.07.2022 року [12]. Запропоновані зміни дають змогу наблизити П(ПТ)О до сучасного ринку праці та роблять професійну освіту доступнішою як для учнів, так і для дорослих. Новації сприятимуть зниженню рівня безробіття й забезпечать швидку перекваліфікацію тих, хто втратив роботу. Наразі передбачено можливості:

- здобуття П(ПТ)О без здобуття повної загальної середньої освіти, яку можна буде отримати у будь-який інший час за кошти бюджету;

- безоплатного здобуття другої робітничої професії через три роки після здобуття попередньої професії, за наявності страхового стажу та вільних місць у закладі П(ПТ)О;

- здобуття за бюджетні кошти освіти за іншою професією до завершення трьох років або за відсутності підтвердженого страхового стажу, якщо за станом здоров'я особа втратила можливість виконувати роботу за отриманою раніше професією, або для невідкладного забезпечення потреб держави (регіону) у кваліфікованих робітниках;

- зарахування на навчання до закладів П(ПТ)О освіти незалежно від місця реєстрації;

- здобуття часткових професійних кваліфікацій з метою підготовки ц перепідготовки за короткостроковими програмами під конкретні потреби у відбудові країни;

- розподілу державного замовлення не лише на підготовку кваліфікованих робітників, а й на їхню перепідготовку та підвищення кваліфікації відповідно до сучасних потреб держави [13].

Також у поточному році зроблено важливий крок на шляху законодавчого врегулювання системи освіти дорослих, а саме: на засіданні Верховної Ради України розглянуто та прийнято у першому читанні проект Закону України «Про освіту дорослих» (реєстраційний № 7039), який зробила

робоча група при Міністерстві освіти і науки України [14]. Проект урахує досвід і основні рекомендації Європейського Союзу з питань розвитку освіти впродовж життя та освіти дорослих, а також вітчизняні напрацювання з цього питання. У зазначеному законопроекті: 1) запропоновано нову ідеологію освіти дорослих, що передбачає реіндустріалізацію цієї системи; 2) урегульовано і систематизовано відносини у системі освіти дорослих із забезпеченням розвитку цього освітнього складника на середньострокову перспективу; 3) чітко визначено і на законодавчому рівні закріплено компоненти системи освіти дорослих, що визначають основні напрями діяльності у цій сфері; 4) створено можливості для особистого і професійного розвитку особи, її соціальної активності, що забезпечує задоволення різноманітних суспільних та економічних потреб на рівні громади, регіону, держави; 5) закладено механізми, спрямовані на формування мережі надавачів послуг у сфері освіти дорослих, урізноманітнення форм діяльності, широке залучення громадянського суспільства, конкуренцію освітніх програм, забезпечення якості освітніх послуг, визнання результатів навчання, здобутих, зокрема, шляхом неформальної освіти.

З метою швидкого виходу на ринок праці дорослого населення, у тому числі ВПО, заклади П(ПТ)О та соціальні партнери на базі навчально-практичних центрів пропонують короткотермінові модульні курси. Кілька місяців підготовки під керівництвом майстрів виробничого навчання дають слухачам можливість отримати реальну професію та почати працювати. Так, за сприяння Програми розвитку ООН в Україні в межах Програми ООН із відновлення та розбудови миру за фінансової підтримки уряду Німеччини через Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH заклади П(ПТ)О Львова, Червонограда, Дрогобича та Миколаєва дорослому населенню пропонують короткострокові курси з подальшим стажуванням за професіями «Швачка», «Кухар-сушист», «Токар», «Столяр будівельний», «Електрогазоварник» [15].

Слід додати, що такі короткотермінові модульні курси розробляються з урахуванням індивідуальних підходів до кожного слухача. Наразі в усіх областях нашої країни, а особливо у віддалених від зони бойових дій, реалізовано понад 30 видів короткотермінових модульних курсів для дорослого населення. Наприклад, курс «Розробка конструкції, розкрий та виготовлення жіночої спідниці», який пропонує Центр професійно-технічної освіти м. Луцька, дозволяє у короткі терміни (60 годин) опанувати цей модуль, зважаючи на бажання слухачів [16]. Київський професійний енергетичний ліцей запрошує на короткотерміновий курс (360 годин) за професією «Електромонтажник силових мереж та електроустаткування». Після закінчення

короткотермінових курсів слухачі отримують сертифікат за модулем [17].

Такі зусилля влади, соціальних партнерів та закладів П(ПТ)О сприяли суттєвому збільшенню кількості громадян з числа незайнятого населення,

які протягом 2022 року вступили до зазначених закладів (рис. 3, побудовано автором за даними державної статистичної звітності, форма № 3 (проф-тех), станом на 1 січня відповідного року).

Рис. 3. Вступ до закладів П(ПТ)О громадян з числа незайнятого населення та працівників, осіб

З рис. 3 видно, що поряд зі скороченням на понад третину протягом 2022 року кількості громадян з числа працівників, які вступили на навчання до закладів П(ПТ)О, має місце суттєве збільшення кількості громадян з числа незайнятого населення, які за означений період віддали перевагу П(ПТ)О. Так, протягом 2022 року до закладів П(ПТ)О поступило на навчання майже втричі більше осіб, ніж у попередньому році. У переважній більшості громадяни з числа незайнятого населення вступають на первинну професійну підготовку та опановують професії “Водій автотранспортних засобів”, “Оператор котельної”, “Пекар”, “Слюсар-ремонтник”, “Перукар (модельєр)”, “Електрогазоварник”, “Кухар; кондитер”. Громадяни з числа незайнятого населення, що поступили до закладів П(ПТ)О на перепідготовку, переважно обирають професії “Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва”, “Водій автотранспортних засобів”, “Машиніст (кочегар) котельні”, “Помічник машиніста тепловоза”, “Слюсар-ремонтник”, “Швачка”.

Отже, наразі мають місце позитивні тенденції у сфері професійної підготовки дорослих, особливо незайнятого населення, у закладах П(ПТ)О. Ці процеси за підтримки уряду, соціальних партнерів, органів місцевого самоврядування та закладів П(ПТ)О все більше набуватимуть розвитку та практичної цінності як для економіки нашої країни, так і безпосередньо для кожної особистості. У

Плані відновлення освіти і науки України впродовж 2022–2032 років окреслено низку ключових напрямів такого відновлення, а саме:

- розвиток людського потенціалу;
- європейська інтеграція освіти та науки;
- розвиток науки й інновацій;
- розвиток вищої освіти та освіти дорослих;
- розвиток професійної освіти;
- розвиток дошкільної, шкільної, позашкільної, спеціальної та інклюзивної освіти;
- цифрова трансформація освіти та науки.

Зокрема, передбачено побудову нової моделі освіти дорослих, що передбачатиме освіту впродовж життя для особистісного та професійного зростання. У Плані передбачається, що до 2025 р. щонайменше 47% дорослого населення братиме участь у навчанні протягом року за програмами освіти дорослих. При цьому визнаватимуться результати неформальної та інформальної освіти [18].

На думку Л. Криницької, під час організації професійного навчання незайнятого населення важливим є кластерний підхід до професійного навчання, в основу якого покладено такі принципи: добровільність професійного (професійно-технічного) навчання; зв’язок професійного (професійно-технічного) навчання з процесами ринкових перетворень; диференційований підхід до різних груп здобувачів П(ПТ)О; впровадження модульної системи професійного (професійно-технічного) навчання; взаємозв’язок професійного

(професійно-технічного) навчання із загальною системою неперервної професійної освіти; орієнтація незайнятого населення на перспективні сфери трудової діяльності згідно з попитом на ринку праці [19].

Як вдалий приклад реалізації кластерного підходу при організації професійного навчання можна привести освітньо-виробничий кластер інноваційних швейних технологій Запорізького регіону [20]. Цей кластер був створений державним навчальним закладом “Запорізьке вище професійне училище моди і стилю” та провідними підприємствами регіону. Одними з основних цілей та завдань діяльності кластера визначено, зокрема: співпрацю та узгодження дій щодо забезпечення регіонального ринку праці швейної галузі фахівцями з високим рівнем професійної компетенції; координацію, ресурсне, інформаційне та кадрове забезпечення спільної діяльності учасників кластера щодо стимулювання інноваційних технологічних процесів; створення сприятливих умов для конкуренції; упровадження результатів наукових досліджень та розробок; розвиток механізмів професійної підготовки робітничих кадрів швейної галузі. Наразі Запорізьке вище професійне училище моди і стилю пропонує дорослому населенню різноманітну курсову підготовку за групою та індивідуальною формами, зокрема експрес-курси з терміном навчання до одного місяця, – курси крою, шиття та рукоділля, курси догляду за обличчям, бровами, волоссям, курси декорування.

Ще одним вдалим прикладом упровадження кластерного підходу у професійній (професійно-технічній) підготовці є кластер поліграфічної індустрії, видавництва та цифрових технологій [21]. Характерною рисою створеного кластера є його інноваційна спрямованість як найважливіший імператив розвитку окремо взятого регіону і країни в цілому. До складу кластера увійшов державний навчальний заклад “Міжрегіональне вище професійне училище з поліграфії та інформаційних технологій”, який поєднує випускників шкіл (потенційних та фактичних студентів закладу освіти), доросле населення та роботодавців, що є основою формування системного кадрового резерву як Дніпропетровщини, так і України в цілому. Заклад П(ПТ)О пропонує дорослому населенню на основі регіонального замовлення опанувати професію “Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення”.

Висновки та рекомендації. Навчання дорослих у закладах П(ПТ)О є складовою освіти впро-

довж життя, спрямованої на реалізацію права кожної повнолітньої особи на безперервне навчання з урахуванням її особистісних потреб, пріоритетів суспільного розвитку та потреб економіки. Сьогодні в Україні здійснюються дієві кроки щодо залучення дорослих, передусім незайнятого населення, до П(ПТ)О. Протягом останніх двох років відбувається поступове збільшення кількості незайнятого населення, яке вступає до закладів П(ПТ)О на первинну професійну підготовку. Цьому позитивному факту сприяли започатковані протягом 2021–2022 років урядом, органами місцевого самоврядування та безпосередньо самими закладами заходи щодо реформування П(ПТ)О. Передусім це внесення змін до чинного Закону України “Про професійну (професійно-технічну) освіту”, особливо в частині здобуття часткових професійних кваліфікацій з метою підготовки й перепідготовки населення за короткостроковими програмами під конкретні потреби у відбудові країни. З метою швидкого виходу на ринок праці, забезпечення потреб економіки у кваліфікованих кадрах заклади П(ПТ)О та соціальні партнери на базі навчально-практичних центрів пропонують дорослому населенню, у тому числі і ВПО, короткотермінові модульні курси, які дозволяють швидко опанувати професію та почати працювати. Наразі у всіх областях нашої країни, а особливо у регіонах, віддалених від зони бойових дій, пропонуються понад 30 видів короткотермінових модульних курсів для дорослого населення, а також успішно функціонують освітньо-виробничі кластери галузевого спрямування, які пропонують дорослому населенню курсове навчання.

Для подальшого розвитку системи освіти дорослого населення є розробка і вжиття щодо цієї групи осіб дієвих заходів з популяризації здобуття П(ПТ)О. Покращенню існуючої ситуації та подальшому заохоченню дорослого населення, передусім незайнятого, до П(ПТ)О сприятиме подальший розвиток системи державно-приватного партнерства, а також організація професійного (професійно-технічного) навчання на основі освітньо-виробничих кластерів. Необхідною передумовою цього є удосконалення нормативно-правового поля, зокрема прийняття нових Законів України “Про професійну (професійно-технічну) освіту” та “Про освіту дорослих”.

Як напрям подальшого дослідження зазначимо наукове обґрунтування проведення моніторингу результатів підготовки незайнятого населення у закладах професійної (професійно-технічної) освіти України.

Список використаних джерел

1. Внутрішньо переміщені особи. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Vnutrishno-peremishcheni-osobi.html> (дата звернення: 02.05.2023).

2. Лісовий О. Профтех є вдалим варіантом освіти для дорослих. *Освіта.ua*. 24.05.2023. URL: <https://osvita.ua/vnz/89190/>
3. 2022 State of the Union Address by President von der Leyen. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_22_5493
4. Зінченко С., Котирло Т. Особливості навчання дорослих у системі неперервної освіти. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи*. 2018. Вип. 2. С. 40–45. DOI: <https://doi.org/10.32405/2413-4139-2018-2-40-45>
5. Професійне навчання дорослого населення: теоретико-методологічні засади: монографія / Н. Г. Ничкало та ін. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. 268 с. URL: <http://ipood.com.ua/e-library/teoretiko-metodologichni-i-metodichni-zasadi-osviti-doroslih/profesiynne-navchannya-doroslogo-naselennya-teoretiko-metodologichni-zasadi/>
6. Волярська О., Пастушок О. Особливості розвитку освіти дорослих у європейських країнах. *ScienceRise: Pedagogical Education*. 2016. № 7 (3), С. 51–54. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/704845/1/Стаття%20Волярська,%20Пастушок.pdf>
7. Ільдіко О. Концептуальні підходи до освіти дорослих в Україні. *Освітній простір України*. 2019. № 15. С. 38–45. DOI: <https://doi.org/10.15330/esu.15.38-45>
8. Прокоф'єва Л. Особливості та принципи освіти дорослих. *Освіта дорослих в Україні та світі*: мат. Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 155-річчю Одеського нац. університету імені І. І. Мечникова, 60-річчю факультету романо-германської філології та 60-річчю кафедри педагогіки (м. Одеса, 2 жовтня 2020 р.). Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2020. С. 35–39. URL: https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/rgf/ped/sbirnyk_materialiv_osvita_doroslyh.pdf
9. Про професійну (професійно-технічну) освіту: Закон України від 10.02.1998 р. № 103/98-ВР, станом на 01.07.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text>
10. Про затвердження Методологічних положень щодо класифікації та аналізу економічної активності населення: Наказ Державного комітету статистики України від 19.01.2011 р. № 12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0012832-11#Text>
11. Лук'янова Л. Концептуальні засади розвитку освіти дорослих: сучасні реалії, тенденції і перспективи. *Світгляд*. 2019. № 6 (80). С. 62–67. URL: <https://www.mao.kiev.ua/biblio/jscans/svitoglyad/svit-2019-14-6/svitoglyad-2019-6-12-lukyanova.pdf>
12. Про внесення змін до Закону України “Про професійну (професійно-технічну) освіту” щодо окремих аспектів підготовки кваліфікованих робітників в умовах воєнного стану та відновлення економіки: Закон України від 19.06.2022 р. № 2312-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2312-20#Text>
13. Освіта України в умовах воєнного стану: інформаційно-аналітичний збірник. Київ: Міністерство освіти і науки України; Інститут освітньої аналітики, 2022. 358 с. URL: https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/education-of-ukraine_2022.pdf
14. ВРУ прийняла у першому читанні проект Закону України “Про освіту дорослих”. Міністерство освіти і науки України. 12.01.2023. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/vru-prijnyala-u-pershomu-chitanni-proyekt-zu-pro-osvitu-doroslih>
15. Безкоштовне навчання з гарантованою можливістю працевлаштування. Програма розвитку ООН в Україні. 2023. URL: <https://reskilling.org.ua/lviv/>
16. Короткотермінові модульні курси як елемент навчання дорослого та незайнятого населення. Луцький центр професійно-технічної освіти. 12.01.2021. URL: <http://lcpto.lutsk.ua/2021/01/12/короткотермінові-модульні-курси-як-е/>
17. Упроваджуються короткострокові курси професійного навчання у Київському професійному енергетичному ліцеї. Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації). 17.11.2022. URL: <https://don.kyivcity.gov.ua/news/12385.html>
18. План відновлення. Освіта і наука (проект станом на 03.08.2022 р.). Міністерство освіти і науки України. 2022. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2022/08/19/НО.projekt.Planu.vidnovl.Osv.i.nauky-19.08.2022.pdf>
19. Криницька Л. Я., Дубницька О. М. Особистісно-орієнтований та кластерний підходи до організації професійного навчання незайнятого населення. *Сучасні тенденції розвитку освіти й науки: проблеми та перспективи*: зб. наук. праць. Київ – Львів – Бережани – Кельце, 2022. Вип. 10. С. 43–52. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/38610>
20. Угода про співпрацю у складі освітньо-виробничого кластера інноваційних швейних технологій Запорізького регіону. URL: <https://modastil.com.ua/wp-content/uploads/2020/01/Угода-про-співпрацю.pdf>
21. Видавничо-поліграфічний кластер Дніпропетровщини. 2023. URL: https://print-cluster.com.ua/?page_id=185

References

1. Internally displaced persons. Ministry of Social Policy of Ukraine. *www.msp.gov.ua*. Retrieved May 02, 2023 from <https://www.msp.gov.ua/timeline/Vnutrishno-peremishcheni-osobi.html>
2. Lisovyi, O. (2023). Proftekh ye vdalym variantom osvity dlia doroslykh [Proftech is a good option for adults' education]. *Osvita.ua*. Retrieved from <https://osvita.ua/vnz/89190/> [in Ukrainian].
3. 2022 State of the Union Address by President von der Leyen. *ec.europa.eu*. Retrieved from https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_22_5493
4. Zinchenko S., & Kotyrlo T. (2018). Osoblyvosti navchannia doroslykh u systemi neperervnoi osvity [Features of Training of Adults in the System of Continuous Education]. *Pedahohichni innovatsii: idei, realii, perspektyvy – Pedagogical innovations: ideas, realities, perspectives*, 2, 40–45. DOI: <https://doi.org/10.32405/2413-4139-2018-2-40-45> [in Ukrainian].
5. Nychkalo, N., Radkevich, V., Shcherbak, O., Doroshenko, N., Vasylenko, O., & Skulska, V. (2013). *Profesiine navchannia dorosloho naselennia: teoretyko-metodolohichni zasady [Vocational training of the adult population: theoretical and methodological foundations]*. Kirovohrad: Imeks-LTD. Retrieved from <http://ipood.com.ua/e-library/teoretiko-metodologichni-i-metodichni-zasadi-osviti-doroslih/profesiynne-navchannya-doroslogo-naselennya-teoretiko-metodologichni-zasadi/> [in Ukrainian].
6. Voliarska, O., & Pastushok, O. (2016). Osoblyvosti rozvytku osvity doroslykh u yevropeiskykh krainakh [Peculiarities of the development of adult education in European countries]. *ScienceRise: Pedagogical Education*, 7 (3), 51–54. Retrieved from <https://lib.iitta.gov.ua/704845/1/Статья%20Волярска,%20Пастушок.pdf> [in Ukrainian].
7. Ildiko, O. (2019). Kontseptualni pidkhody do osvity doroslykh v Ukraini [Conceptual Approaches to Adult Education in Ukraine]. *Osvitnii prostir Ukrainy – Educational space of Ukraine*, 15, 38–45. DOI: <https://doi.org/10.15330/esu.15.38-45> [in Ukrainian].
8. Prokofieva, L. (2020). Osoblyvosti ta pryntsyipy osvity doroslykh. [Peculiarities and principles of adult education]. Proceedings from Adult education in Ukraine and the world: *Mezhdunarodnaia nauchno-prakticheskaia konferentsiia (Odesa, 2 zhovtnia, 2020 r.) – International Science and Practical Conference dedicated to the 155th anniversary of the Odesa National Mechnikov University, on the 60th anniversary of the Faculty of Romano-Germanic Philology and the 60th anniversary of the Department of Pedagogy*. (pp. 35–39). Odesa: FOP Bondarenko M. O. Retrieved from https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/rgf/ped/sbirnyk_materialiv_osvita_doroslykh.pdf [in Ukrainian].
9. Pro profesiinu (profesiino-tekhnicnu) osvitu: Zakon Ukrainy vid 10.02.1998 r. № 103/98-VR, stanom na 01.01.2021 r. [On Vocational and Technical education. Law of Ukraine of February 10, 1998 No 103/98-VR, as of July 01, 2022]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
10. Pro zatverdzhennia Metodolohichnykh polozhen shchodo klasyfikatsii ta analizu ekonomichnoi aktyvnosti naselennia: Nakaz Derzhavnoho komitetu statystyky Ukrainy vid 19.01.2011 r. № 12. [On the approval of the Methodological regulations for classification and analysis of economic activity of the population. Order of the State Statistics Committee of Ukraine of January 19, 2011 No. 12]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0012832-11#Text> [in Ukrainian].
11. Lukianova, L. (2019). Kontseptualni zasady rozvytku osvity doroslykh: suchasni realii, tendentsii i perspektyvy [Conceptual foundations of the development of adult education: modern realities, trends and perspectives]. *Svitohliad*, 6 (80), 62–67. Retrieved from <https://www.mao.kiev.ua/biblio/jscans/svitogliad/svit-2019-14-6/svitoglyad-2019-6-12-lukyanova.pdf> [in Ukrainian].
12. Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy “Pro profesiinu (profesiino-tekhnicnu) osvitu” shchodo okremykh aspektiv pidhotovky kvalifikovanykh robitnykiv v umovakh voyennoho stanu ta vidnovlennia ekonomiky: Zakon Ukrainy vid 19.06.2022 r. № 2312-IX. [On amendments to the Law of Ukraine “On Vocational and Technical Education” regarding certain aspects of training qualified workers in conditions of martial law and economic recovery. Law of Ukraine of June 19, 2022 No. 2312-IX]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2312-20#Text> [in Ukrainian].
13. *Osvita Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [Education of Ukraine under martial law]*. (2022). Kyiv: Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy; Instytut osvitnoi analityky. Retrieved from https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/education-of-ukraine_2022.pdf [in Ukrainian].
14. VRU pryiniala u pershomu chytanni proiekt Zakonu Ukrainy “Pro osvitu doroslykh” [The Verkhovna Rada adopted the draft Law of Ukraine “On Adult Education” in first reading]. (2023). *Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy*. Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/news/vru-prijnyala-u-pershomu-chitanni-proyekt-zu-pro-osvitu-doroslih> [in Ukrainian].

15. Bezkoshtovne navchannia z harantovanoiu mozhlyvistiю pratsvelashtuvannia [Free education with guaranteed employment]. (2023). Prohrama rozvytku OON v Ukraini. *reskilling.org.ua*. Retrieved from <https://reskilling.org.ua/lviv/> [in Ukrainian].

16. Korotkoterminovi modulni kursy yak element navchannia dorosloho ta nezainiatioho naselennia [Short-term modular courses as an element of education for the adult and unemployed population]. (2021). *Lutskiy tsentr profesiino-tekhnichnoi osvity*. Retrieved from <http://lcpto.lutsk.ua/2021/01/12/korotkoterminovi-modulni-kursy-yak-e/> [in Ukrainian].

17. Uprovadzhuiutsia korotkostrokovy kursy profesiinoho navchannia u Kyivskomu profesiinomu enerhetychnomu litsei. [Short-term professional training courses are being implemented at the Kyiv Professional Energy Lyceum]. (2022). Departament osvity i nauky vykonavchoho orhanu Kyivskoi miskoi rady (Kyivskoi miskoi derzhavnoi administratsii). *don.kyivcity.gov.ua*. Retrieved from <https://don.kyivcity.gov.ua/news/12385.html> [in Ukrainian].

18. Plan vidnovlennia. Osvita i nauka [Recovery plan. Education and science]. (Project as of August 3, 2022). *Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy*. Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennia/2022/08/19/HO.projekt.Planu.vidnovl.Osv.i.nauky-19.08.2022.pdf> [in Ukrainian].

19. Krynytska, L. Ya., Dubnytska, O. M. (2022). Osobystisno-orientovanyi ta klasternyi pidkhody do orhanizatsii profesiinoho navchannia nezainiatioho naselennia [Personal-oriented and cluster approaches to the organization of professional training of the unemployed population]. *Suchasni tendentsii rozvytku osvity y nauky: problemy ta perspektyvy – Modern trends in the development of education and science: problems and prospects*, 10, 43–52. Retrieved from <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/38610> [in Ukrainian].

20. Uhoda pro spivpratsiu u skladi osvitno-vyrobnychoho klastera innovatsiinykh shveinykh tekhnolohii Zaporizkoho rehionu [Agreement on cooperation as part of the educational and production cluster of innovative sewing technologies of the Zaporizhzhia region]. (n. d.). *modastil.com.ua*. Retrieved February 10, 2023 from <https://modastil.com.ua/wp-content/uploads/2020/01/Угода-про-співпрацю.pdf> [in Ukrainian].

21. Vydavnycho-polihrafichniy klaster Dnipropetrovshchyny [Cluster of Printing Industry and Publishing of Dnipropetrovsk region]. (2023). *print-cluster.com.ua*. Retrieved from https://print-cluster.com.ua/?page_id=185 [in Ukrainian].

M. V. Liesnikova,

PhD in Economics, Senior Researcher,

Senior Researcher,

State Scientific Institution “Institute of Educational Analytics”,

E-mail: conversat 95@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2802-973X>

Adult Education in Institutions of Vocational (Technical and Vocational) Education. Current Performance and Development Prospects

The vocational (technical and vocational) education (V(TV)E) of adults constitutes an important component of the continuous lifelong learning. The article’s objective is to analyze the current performance of adult training in (P(PT)E) institutions and outline future development prospects for this component in the context of existing challenges of martial law and the postwar rebuilding of the Ukrainian infrastructure. The years of 2021 and 2022 witnessed the gradually increasing numbers of the unemployed population that were admitted to (P(PT)E) institutions for the primary professional training.

Ukraine had been taking effective measures to engage adults, first and foremost unemployed ones, in V(TV)E institutions. Its legal and normative framework is the amendments in the current Law of Ukraine “Professional (Professional Technical) Education”, especially with respect to obtaining partial professional qualifications with purpose of training and retraining by short-term programs for specific needs in the country’s rebuilding. On the basis of centers for practical training, V(TV)E institutions and their social partners offer the adult population, including internally displaced persons, short-term module courses allowing one to quickly learn a profession and start working, which will help him/her quickly enter the labor market and meet the domestic economy needs in skilled staff. More than 30 types of short-term module courses for adult population are being offered in all the Ukrainian regions located at a distance from the warfare zone. The professional training in Ukraine is organized by the cluster approach, with high performing education & production clusters of industry focus, offering course training to the adult population. The existing situation can be improved, with adult population, unemployed one in particular, encouraged to train in V(TV)E institutions, though expanding

public-private partnerships, especially the above-mentioned clusters. Another important step is elaborating and implementing effective actions aimed at popularization of V(TV)E among the adult population. Of the regulatory measures, the approval of new Laws of Ukraine “On Vocational and Technical Education” and “Adult Education” should be highlighted.

Key words: *vocational (technical and vocational) education, adult population, unemployed population, primary professional training of unemployed population, attendees, lifelong learning.*

Бібліографічний опис для цитування:

Леснікова М. В. Навчання дорослих у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Поточний стан та перспективи розвитку. *Статистика України*. 2023. № 2. С. 64–73. Doi: 10.31767/su.2(101)2023.02.07

Bibliographic description for quoting:

Liesnikova, M. V. (2023). Navchannia doroslykh u zakladakh profesiinoi (profesiino-tekhnichnoi) osvity. Potochnyi stan ta perspektyvy rozvytku [Adult Education in Institutions of Vocational (Technical and Vocational) Education. Current Performance and Development Prospects]. *Statystyka Ukrainy – Statistics of Ukraine*, 2, 64–73. Doi: 10.31767/su.2(101)2023.02.07 [in Ukrainian].